

13. Про засади запобігання та протидії корупції : закон України від 7 квіт. 2011 р. № 3206-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 40. – Ст. 404.

16. Об основах охраны здоровья граждан Российской Федерации : закон Российской Федерации от 21 нояб. 2011 г. № 323-ФЗ // Собрание законодательства Российской Федерации. – 2011. – № 48. – Ст. 6724.

14. Про захист прав споживачів : закон України від 12 трав. 1991 р. № 1023-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 30. – Ст. 379.

15. Кодекс законів про працю України : за станом на 13 трав. 2011 р. – X. : Одісей, 2011. – 110 с.

Надійшла до редколегії 15.10.12

ВАСИЛЬЕВ С. В. ПРАВОВЫЕ ОГРАНИЧЕНИЯ КАК ЭЛЕМЕНТ ПРАВОВОГО СТАТУСА ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОГО РАБОТНИКА

Исследована сущность правовых ограничений, связанных с осуществлением профессиональной деятельности фармацевтическими работниками. Исследованы отдельные нормы законодательства Украины об охране здоровья, трудового и административного законодательства.

VASILIEV S. THE LAW LIMITATIONS AS THE ELEMENT OF LEGAL STATUS OF PHARMACEUTICAL WORKER

The specific of law limitations for pharmaceutical workers concerning their professional activity is reflected. Some norms of Ukrainian legislation about health protection, labour and administrative legislation are researched.

УДК 351.756(477)

О. Л. ГАМАЛІЙ,

здобувач

Харківського національного університету внутрішніх справ

СИСТЕМА СУБ'ЄКТІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ПРОТИДІЇ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, УЧИНЕНИМ ІНОЗЕМЦЯМИ В УКРАЇНІ

Досліджено систему суб'єктів адміністративно-правової протидії правопорушенням, учиненим іноземцями в Україні, та їх місце в загальній системі профілактики таких правопорушень.

Як відомо, залежно від ступеня суспільної небезпечності правопорушення поділяють на злочини і проступки. До злочинів віднесено правопорушення, передбачені Кримінальним кодексом України. Звідси суб'єкт правопорушення – це особа, яка вчинила правопорушення та якій властива деліктоздатність – закріплена в законі здатність нести юридичну відповідальність за вчинення правопорушення. Виходячи з цього, можемо визначити суб'єкта протидії правопорушенню як фізичну або юридичну особу, дії якої спрямовані на запобігання або протидію правопорушенню.

Сьогодні класичним можна вважати підхід О. Г. Кальмана з дослідження проблем протидії злочинності, яким визначається, що «до суб'єктів протидії та запобігання злочинності належать державні органи, службові особи, громадські організації, соціальні групи, окремі громадяни, наділені відповідною компетенцією, правами і обов'язками, діяльність яких відповідно до чинного законодавства спрямована на

розробку і реалізацію заходів, пов'язаних з попередженням, виявленням, обмеженням та усуненням криміногенних явищ і процесів, що породжують злочинність» [1, с. 30–31]. Дещо абстрагуючись на цьому етапі дослідження від назв таких органів, осіб, організацій тощо, визнаємо, що це система переважно владних та правоохоронних органів держави, зокрема в тому її розумінні, що це прямо впливає із завдань і призначення даної системи.

Не слід забувати, що державні органи, громадські організації, органи кримінальної юстиції як узагальнений суб'єкт протидії правопорушенням (злочинності) є однією зі складових системи протидії верхнього ієрархічного рівня, до якої можна включити перелічені О. І. Шиньківським загальнодержавні засоби економічного, політичного і виховного порядку; засоби законодавчого, правового порядку; оперативно-розшукові заходи тощо [2, с. 99]. При цьому, на його думку, сама «система засобів протидії злочинності – це сукупність взаємопов'язаних і

взаємообумовлених каральних і некаральних засобів, які забезпечують ефективну протидію злочинності відповідно до цілей і завдань, що стоять перед державою у правоохоронній сфері» [2, с. 91].

Разом із тим специфіка правопорушень, учинених саме іноземцями в Україні, та потреба в забезпеченні дійсної ефективності протидії зазначеним правопорушенням обумовлює певні особливості принципів та методів діяльності системи суб'єктів адміністративно-правової протидії, пов'язані в цьому випадку як з адміністративно-правовим статусом іноземців-правопорушників, так і з потребою в залученні спеціального механізму розслідування та навіть таких державних і міждержавних та правоохоронних структур, як Міністерство закордонних справ, іноземні консульства, Інтерпол тощо. Звідси **метою** даної статті є аналіз системи суб'єктів адміністративно-правової протидії правопорушенням, учиненим іноземцями в Україні.

За винятком указаної вище специфіки, задовільним щодо потреби в забезпеченні єдиного підходу до організації протидії злочинності в державі та налагодженні її дієвості, можна вважати цілком природний факт збігу частини суб'єктів адміністративно-правової протидії правопорушень в Україні, учинених резидентами, та правопорушень, учинених іноземцями.

Інші автори класифікують суб'єктів протидії правопорушенням (злочинам) як суб'єктів, що безпосередньо здійснюють індивідуальну профілактику; суб'єктів, що здійснюють профілактику в ході виконання своїх контрольних і правоохоронних функцій; суб'єктів, зайнятих переважно керівництвом або координацією діяльності щодо запобігання злочинам [3, с. 45]. Разом із тим у силу своєї специфічної спрямованості дана класифікація є неприйнятною.

Уже цитований О. Г. Кальман так конкретизує перелік суб'єктів протидії та запобігання злочинності: органи державної влади та управління, органи місцевого самоврядування, виконавчо-розпорядчі органи; Міністерство внутрішніх справ України (правоохоронні органи, їх підрозділи і служби), Служби безпеки України, прокуратура, суди, контролюючі органи; органи загального і господарського управління, інформаційні, статистичні, медичні, навчальні, культурно-виховні; профспілки, громадські пункти охорони порядку, партії, релігійні організації; служби у справах неповнолітніх, виправно-трудові колонії, система контролюючих державних органів, громадський помічник дільничного [1, с. 30–31].

Утім, інші вчені до суб'єктів протидії та запобігання злочинності також відносять близькі чи аналогічні структури. Так, О. М. Бандурка та Л. М. Давиденко до суб'єктів, що визначають основні напрямки й завдання протидії злочинності, відносять Президента України, Верховну Раду України та Кабінет Міністрів України, які «формують законодавчу й інші нормативно-правові основи протидії злочинності, установлюють компетенцію, права й обов'язки інших суб'єктів цієї діяльності, здійснюють її фінансове, матеріально-технічне, кадрове й інше ресурсне забезпечення, планування, контроль та інші функції державно-правового управління в даній галузі» [4, с. 110–111]; до суб'єктів, що здійснюють інформаційно-аналітичне забезпечення протидії злочинності, – інформаційно-аналітичні підрозділи органів внутрішніх справ, служби безпеки, прокуратури та інших правоохоронних органів; до суб'єктів, що виявляють криміногенні фактори, – підрозділи правоохоронної системи. Остання група – це суб'єкти протидії злочинності, що реалізують заходи реагування на здійснення окремих злочинів і злочинність у цілому [4, с. 110–111].

Як проміжний висновок можна зазначити, що як названі українські вчені, так і російські – Н. Ф. Кузнецова, Ю. М. Аргунова, С. О. Шоткінов, В. Н. Бурлакова та Н. М. Кропачова, С. М. Іншаков тощо – окремо не розглядають суб'єктів адміністративно-правової протидії правопорушенням, учиненим іноземцями в державі.

Треба зазначити, що перелік таких суб'єктів протидії правопорушенням також цілком достатньою мірою регламентовано чинною нормативно-правовою базою України, хоча й розпорошеною по різних документах, присвячених протидії (боротьбі) з окремими видами відомих правопорушень (злочинів). Такими є як узагальнена група правопорушень (злочинів) загально-соціальної спрямованості, властива і для світової спільноти, і для держави як для адміністративно-територіального утворення (сюди входять корупція, торгівля людьми, відмивання грошей, обіг наркотичних засобів та психотропних речовин тощо), так і група правопорушень (злочинів) спеціально-кримінологічної спрямованості, властива за своєю специфікою (а іноді й виключно за етнічними або містечковими ознаками) для іноземців в Україні – крадіжки; незаконний обіг наркотичних засобів і психотропних речовин; грабежі; шахрайство; розбійні напади й убивства; порушення державного кордону; контрабанда; зайняття проституцією тощо.

Цілком зрозуміло, що сьогодні практично неможливо стовідсотково виокремити як правопорушення (злочини), так і суб'єктів протидії правопорушенням (злочинам) за певними спеціальними ознаками. Виходячи з цього, розглянемо суб'єктів протидії правопорушенням (злочинам) за сучасною нормативно-правовою базою держави.

Стаття 5 Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» [5] регламентує систему органів (суб'єктів), які здійснюють боротьбу з організованою злочинністю, таким чином:

1. Система державних органів, які здійснюють боротьбу з організованою злочинністю:

а) спеціально створені для боротьби з організованою злочинністю державні органи;

б) державні органи, які беруть участь у боротьбі з організованою злочинністю в межах виконання покладених на них інших основних функцій).

2. Державні органи, спеціально створені для боротьби з організованою злочинністю:

а) спеціальні підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю Міністерства внутрішніх справ України;

б) спеціальні підрозділи по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю Служби безпеки України.

Для порівняння можна розглянути перелік суб'єктів, які здійснюють заходи щодо запобігання і протидії корупції, що регламентовано ст. 5 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» [6]:

– Президент України, Верховна Рада України, органи прокуратури України;

– органи державної влади;

– Кабінет Міністрів України;

– спеціально уповноважений орган з питань антикорупційної політики;

– спеціально уповноважені суб'єкти – органи прокуратури, спеціальні підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю Міністерства внутрішніх справ України, податкової міліції, по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю Служби безпеки України, Військової служби правопорядку у Збройних силах України, якщо інше не передбачено законом;

– суб'єкти:

а) уповноважені підрозділи органів державної влади;

б) місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування;

в) підприємства, установи, організації незалежно від підпорядкованості та форми власно-

сті, їх посадові та службові особи, а також громадяни, об'єднання громадян за їх згодою.

При цьому Указом Президента України «Про першочергові заходи з реалізації Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» [7] суб'єкти у сфері протидії корупції іменуються *спеціально уповноваженими суб'єктами у сфері протидії корупції*.

До речі, окремі вчені до суб'єктів протидії правопорушенням відносять і православну церкву [8], хоча, на нашу думку, це стосовно іноземців-правопорушників через їх різні релігійні вірування практично не є суттєвим.

Простий аналіз переліків суб'єктів протидії правопорушенням (злочинам) свідчить про їх значну загальність. Розглянемо деякі з таких суб'єктів.

1. *Президент України та Верховна Рада України*. У цілому можна зазначити, що стан роботи з іноземцями, дізнання та адміністративне провадження, дотримання прав і свобод громадян під час здійснення правоохоронної діяльності здійснюється відповідно до вимог Президента та Уряду України. Президент України та Верховна Рада України формують законодавчу базу й інші нормативно-правові основи протидії правопорушенням (злочинам), у тому числі й стосовно вчинених іноземцями. Так, Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» [9], як і інші закони України, прийнято Верховною Радою України та підписано Президентом України.

2. *Кабінет Міністрів України* згідно з Конституцією України є суб'єктом законодавчої ініціативи, і його діяльність у цьому напрямку як одного з головних суб'єктів адміністративно-правової протидії правопорушенням, вчиненим іноземцями в Україні, як підтверджено практикою, має надзвичайно важливе значення. Так, постановою Кабінету Міністрів України від 29 грудня 1995 р. № 1074, що нині втратила чинність, визначалось, що іноземці, які перебувають в Україні на іншій законній підставі, вважаються такими, що тимчасово перебувають в Україні. Вони зобов'язані у визначеному порядку зареєструвати свої паспортні документи і виїхати з України після закінчення відповідного терміну перебування. Сьогодні постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку продовження строку перебування та продовження або скорочення строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на території України» [10] цей порядок суттєво удосконалено.

20 квітня 2011 р. Кабінет Міністрів України також ухвалив законопроект про особливості провадження у справах про адміністративні правопорушення і примусове видворення іноземців та осіб без громадянства під час проведення фінальної частини Чемпіонату Європи 2012 р. з футболу в Україні зі встановлення спеціальних скорочених судових процедур щодо правопорушень, вчинених під час його проведення, та швидке видворення за межі приймаючої країни іноземців, що їх вчинили [11; 12]. Зауважимо, проте, що саме до цього законопроекту Головне науково-експертне управління Верховної Ради України внесло таке зауваження: «примусове видворення іноземців та осіб без громадянства, які постійно не проживають на території України, на нашу думку, є недоцільним, оскільки це може тільки ускладнити сам процес примусового видворення».

3. *Органи прокуратури України* відповідно до ст. 1 Закону України «Про прокуратуру» [13] здійснюють прокурорський нагляд за додержанням законів Кабінетом Міністрів України, міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади, органами державного і господарського управління та контролю, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими Радами, їх виконавчими органами, військовими частинами, політичними партіями, громадськими організаціями, масовими рухами, підприємствами, установами і організаціями, незалежно від форм власності, підпорядкованості та приналежності, посадовими особами та громадянами. У межах повноважень Генеральний прокурор України спрямо-

вує діяльність органів прокуратури в тому числі й на протидію правопорушенням, учиненим іноземцями в Україні. Так, наказом Генерального прокурора України «Про організацію роботи органів прокуратури України у галузі міжнародного співробітництва і правової допомоги» [14] органи прокуратури повинні за кожним фактом затримання іноземця або особи без громадянства, розшукуваних компетентними органами іноземних держав, проводити ретельну перевірку наявності законних підстав для затримання; відповідності процесуального оформлення затримання чинному законодавству України; своєчасності і повноти виконання органом, що здійснив затримання, вимог ст. 106 Кримінально процесуального кодексу України (п. 7.4); про кожний випадок затримання або взяття під варту громадянина іноземної держави, у т. ч. розшукуваного з метою екстрадиції, негайно повідомляти дипломатичне представництво або консульську установу цієї держави; забезпечувати побачення із затриманою (заарештованою) особою співробітникам дипломатичного представництва або консульської установи (п. 7.9).

Інші суб'єкти протидії правопорушенням, учиненим іноземцями в Україні, можуть бути розглянуті за аналогічним принципом. Діюча система суб'єктів адміністративно-правової протидії правопорушенням, учиненим іноземцями в Україні, на даний час повною мірою забезпечує потребу держави в ефективній адміністративно-правовій протидії таким правопорушенням.

Список використаної літератури

1. Проблеми протидії злочинності : підручник / [Кальман О. Г., Козьяков І. М., Куц В. М. та ін.] ; за ред. О. Г. Кальмана. – Х. : Новасофт, 2010. – 352 с.
2. Шинальський О. І. Покарання в системі засобів протидії злочинності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Шинальський Олександр Іванович. – К., 2003. – 195 с.
3. Криминологія : учебник / под ред. В. Н. Кудрявцева, В. Е. Эминова. – М. : Юристь, 1997. – 512 с.
4. Бандурка А. М. Преступность в Украине: причины и противодействие : монография / А. М. Бандурка, Л. М. Давыденко. – Харьков : Основа, 2003. – 368 с.
5. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : закон України від 30 черв. 1993 р. № 3341-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 35. – Ст. 358.
6. Про засади запобігання і протидії корупції : закон України від 7 квіт. 2011 р. № 3206-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 40. – Ст. 404.
7. Про першочергові заходи з реалізації Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» : указ Президента України від 5 жовт. 2011 р. № 964/2011 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 79. – Ст. 2901.
8. Олшешевський О. В. Православна Церква як суб'єкт протидії злочинності та профілактики злочинів [Електронний ресурс] / О. В. Олшешевський // Форум права. – 2011. – № 3. – С. 565–569. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-3/11oovtpz.pdf>
9. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства : закон України від 22 верес. 2011 р. № 3773-VI // Офіційний вісник України. – 2011. – № 83. – Ст. 3014.
10. Про затвердження Порядку продовження строку перебування та продовження або скорочення строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на території України : постанова Кабінету Міністрів України від 15 лют. 2012 р. № 150 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 17. – Ст. 612.

11. Під час Євро-2012 Кабмін пропонує судити іноземців на стадіоні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kyivpost.ua/ukraine/news/pid-chas-yevro-2012-kabmin-proponuye-suditi-inozemciv-na-stadioni-19070.html>. – 2011. – 20 квіт.

12. Проект Закону про особливості провадження у справах про адміністративні правопорушення і примусове видворення іноземців та осіб без громадянства під час проведення фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=40227.

13. Про прокуратуру : закон України від 5 листоп. 1991 р. № 1789-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 53. – Ст. 793.

14. Про організацію роботи органів прокуратури України у галузі міжнародного співробітництва і правової допомоги [Електронний ресурс] : наказ Генерального прокурора України від 26 груд. 2005 р. № 8гн. – Режим доступу: http://www.yuricom.com/ua/legal_practice/?id=8230.

Надійшла до редколегії 15.12.2012

ГАМАЛИЙ А. М. СИСТЕМА СУБЪЕКТОВ АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ ПРАВОНАРУШЕНИЯМ, СОВЕРШАЕМЫМ ИНОСТРАНЦАМИ В УКРАИНЕ

Исследована система субъектов административно-правового противодействия правонарушений, совершаемых иностранцами в Украине, и их место в общей системе профилактики таких правонарушений.

GAMALYU O. SYSTEM OF THE SUBJECTS OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL COUNTERACTION TO OFFENCES COMMITTED BY FOREIGNERS IN UKRAINE

The system of the subjects of administrative and legal counteraction to offences committed by foreigners in Ukraine and their place in general system of the prevention of the offences are researched.

УДК 351.853.2

І. Д. КАЗАНЧУК,

*кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри адміністративної діяльності органів внутрішніх справ
факультету з підготовки фахівців міліції громадської безпеки
Харківського національного університету внутрішніх справ*

УТОЧНЕННЯ ПОНЯТТЯ І ЗМІСТУ АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

На основі дослідження правових норм і положень наукових праць здійснено термінологічний аналіз та надано визначення адміністративно-правової охорони навколишнього середовища. Визначено види правових відносин, що виникають у природоохоронній сфері.

Протягом багатьох тисячоліть людина розширювала втручання в навколишнє середовище, збільшувала свої технічні можливості, нехтуючи необхідністю раціонального використання і збереження природних ресурсів. Особливо стрімко зросло навантаження на навколишнє природне середовище в другій половині ХХ ст. і продовжується по теперішній час. У відносинах «людина – природа» позначилася ситуація, коли в результаті інтенсивної індустріалізації і урбанізації, збільшення господарської діяльності екологічні системи почали повсюдно втрачати здатність до регенерації. Як наслідок, під загрозою опинилося існування людського гено-

фонду. Для вирішення цієї проблеми необхідно покращити існуючі механізми адміністративно-правового регулювання відносин, що утворюються в природному середовищі, дослідження і розуміння самої природи цього суспільно значущого інституту.

У юридичній літературі дослідженню змісту природоохоронної функції держави присвячено багато праць (В. І. Андрейцев, В. С. Джигирей, В. О. Ліпкан, Ю. С. Шемшученко). Окремі питання правової охорони природного середовища стосовно того чи іншого об'єкта природи розглядалися в наукових роботах таких науковців, як С. В. Ворушило, В. А. Лазаренко, О. Я. Лазор,